

AHMAD JALALI FARAHANI

«El gran tabú de l'Iran és el líder suprem Ali Khamenei»

El periodista i cineasta iranià Ahmad Jalali Farahani (1975) ha estat guardonat amb el VI Premi Internacional Veu Lliure-PEN Català, que anualment reconeix “un escriptor o periodista que hagi patit o pateixi persecució per les seves paraules”. Jalali Farahani viu actualment exiliat a Dinamarca. Al documental titulat ‘We are journalists’ (2014), el seu treball més conegut, que consta de 150 entrevistes a periodistes iranians, denuncia la manca de democràcia i de llibertat d'expressió que pateix el seu país.

*Entrevista de Pere Antoni Pons
Fotografies de Douglas Sielski*

No sembla senzill viure a l'Iran. Viure-hi sent periodista és gairebé impossible?

—A l'Iran encara cal anar repetint l'obvietat que el periodisme no és un crim i que els periodistes no som criminals, per molt que ens detinguin i ens empresonin com si ho fóssim. En anglès, diuen que la ploma és més forta que l'espasa; en persa, diem que Déu primer va crear la ploma i que, amb la ploma, va crear l'ésser humà. Mira si considerem important poder expressar-nos. No ho podem fer.

—Quins són els temes més tabú en la societat i la política iranianes?

—Com a periodista, no pots escriure sobre el líder suprem. Tampoc no pots jutjar el Govern. No pots escriure sobre la situació real de la societat, ni que sigui en els detalls més petits: si el carrer d'aquí al costat té problemes amb els semàfors, tu no pots dir-ho, perquè, si ho fas, t'acusaran d'enviar missatges negatius a la gent

amb la intenció que se sentin decebuts amb el sistema. Tampoc no pots fer les preguntes fonamentals: per què hem d'enviar diners a Baixar al-Assad i tropes per lluitar a favor d'ell a Síria?, per què el sistema judicial no té respecte per les dones? El gran tabú és la figura del líder suprem, Ali Khamenei.

—És intocable?

—Sí. Un diari em va enviar a fer una crònica d'un discurs de Khamenei. Com que no podia dir segons quines coses, vaig decidir escriure sobre la tardor. A Teheran, tenim problemes de contaminació greus. Vaig escriure que la contaminació era com una boira de fosca, que el color de les fulles dels arbres era groc, després marró i després color de mort, i que no hi havia corbs als arbres, perquè tots havien volat lluny de Teheran... Al final, deia que el millor era que ara escoltaria un discurs del líder suprem. Mai no la van publicar. No podia parlar de la contaminació en la mateixa peça que parlava d'ell.

—Com és Ali Khamenei?

—És un home intel·ligent i molt astut. Coneix el poble iranià millor que ningú. I no li importa el que puguin dir d'ell els mitjans de comunicació occidentals. Aquesta és la diferència entre ell i el xa. El xa s'havia criat a Suïssa, podia parlar molt bé l'anglès, el francès i l'espanyol, era pro-occidental, abraçava uns certs valors liberals i, per tant, li importava el que diria d'ell el *New York Times*. A Khamenei, li és igual. S'esforça a no dependre d'Occident. Però el despotisme és el gran problema del despotisme. Un líder pot intentar controlar-ho tot i tothom, però tard o d'hora es converteix en un paranoic. Aquest és el problema de Khamenei: no pot confiar en ningú. Ha estat el nostre líder suprem durant 26 anys, i ha tingut problemes amb els quatre presidents que hi ha hagut en aquest període. Problemes causats per les seves ànsies de controlar tots els ressorts del poder.

—Vostè ha sigut arrestat en tres ocasions. Els càrrecs que se li imputaven eren els de dur a terme “activitats contra la seguretat nacional”, “col·laboració amb els mitjans sionistes” i intent de “confondre l’opinió pública”.

—La primera vegada que m’arrestaren va ser el 2008. Jo havia començat a filmar un documental, crític amb el règim, sobre la situació dels periodistes iranians. Després d’una setmana d’interrogatoris, em van fer jurar que abandonaria el projecte i em van deixar anar. Tot va empitjorar el 2009, amb el frau de les eleccions presidencials. El candidat Musavi va treure 19 milions de vots, però els resultats oficials van anunciar que només n’havia tret 13 i que Ahmadinejad havia guanyat. Sé quins van ser els resultats reals perquè aleshores treballava a l’agència de notícies Mehr, governamental. Teníem uns setanta periodistes arreu del país i vam conèixer els resultats de cada taula. A més, algunes fonts que ocupaven posicions elevades dins el Govern em van dir que Musavi havia obtingut la majoria. La gent es va enfadar molt quan el 12 de juny es va anunciar oficialment que Ahmadinejad era el vencedor. Va haver-hi protestes massives al carrer. El Moviment Verd va tenir èxit mentre només va demanar que s’acceptessin els resultats reals i es repetissin les eleccions. El problema és que els opositors a l’exili, partidaris de recuperar la monarquia del xa, van radicalitzar el Moviment. Això va anar molt bé al règim, perquè va poder dir que el Moviment Verd era controlat per potències estrangeres.

—Cobrir aquells fets des d’una agència de notícies governamental no devia ser còmode.

—Havia de treballar a favor del règim i confirmar que Ahmadinejad havia guanyat. Va arribar un punt que ja no vaig poder més. Com que tinc molts amics a Radio Farda, a Praga, els vaig demanar feina.

—Radio Farda és l’emissora en llengua persa de la Radio Free Europe. I està sufragada pel Congrés nord-americà.

—Vaig anar a Dubai per fer una entrevista de feina. De tornada a l’Iran, em van detenir. El règim m’acusava d’haver rebut diners de la CIA: 40.000 dòlars que en teoria jo havia de fer servir per pagar als manifestants perquè sortissin al meu documental, així tindria material per

penjar al Youtube o enviar-lo als mitjans occidentals. Tot era fals, és clar.

—Va patir tortures.

—A l’Iran, hi ha establerts dos tipus de tortures: la tortura negra, que consisteix en pallisses, fuetades, execucions simulades, etcètera, i la tortura blanca, que consisteix en el fet que vénen i et diuen, per exemple, que han arrestat la teva filla o la teva dona i que les violaran, o també que la teva dona t’enganya amb un altre mentre tu estàs tancat. La cel·la on em tenien feia només quatre metres, estava il·luminada per focus de llum molt potents sempre encesos -mai no sabia si era de dia o de nit- i hi havia uns altaveus d’on sortia, a tot volum, una veu que llegia passatges de l’Alcorà. Me n’han quedat seqüeles: un insomni crònic, i, en les poques hores que dormo, tinc malsons... També em pegaven pallisses, sobretot quan em vaig negar a firmar una falsa confessió, que ells haurien fet servir per condemnar-me a mort. Vaig estar tancat

dos mesos i, en sortir, vaig cremar el 70% del metratge que havia filmat. Per protegir els col·legues i amics que hi apareixien.

—Uns dos mesos després de ser alliberat, el detingueren per tercer cop.

—Va ser molt dura, la detenció. Em van detenir a casa, davant la meua filla; encara està traumatitzada, es lleva durant les nits, espantada per si se m’han emportat. Quan em van alliberar aquell tercer cop, em van dir que podria tornar a exercir el periodisme si acceptava de cooperar amb el règim: volien que denunciés periodistes simpatitzants del Moviment Verd. M’hi vaig negar i vaig decidir que marxaria del país.

—Pel que diu, els periodistes són la bèstia negra del règim.

—Jo sempre he sigut reformista. Per reformar el sistema, el primer que cal fer és informar la gent, explicar com és la realitat. Aquesta és la tasca dels periodistes. Ara bé, si volem canviar la situació sociopolítica, abans hem de canviar moltes →

→ altres qüestions: la relació entre els nens i els pares, entre els homes i les dones, entre els ciutadans i el Govern...

—**La igualtat entre homes i dones és un baròmetre molt eficaç per determinar el grau de llibertat i de justícia d'un país.**

—Doncs les dones, a l'Iran, són la meitat d'un home. Si jo mato una dona, passaré un temps a la presó, però no m'executaran; si una dona em mata a mi, serà condemnada a mort. Si en un judici una dona fa de testimoni contra un home, com que només és la meitat d'un home, necessita una altra dona que reforci el seu testimoni, així seran un testimoni complet, equiparable al de l'home. Una dona no pot anar a un hotel sense el marit, un germà o un fill. I no pot sortir del país sense el permís del seu home. L'estrella de la selecció nacional de futbol femení no va poder participar en el Campionat del Món que es disputava a no sé quin país d'Àsia perquè el seu marit no li ho va permetre. Si no canviem aquestes relacions, no canviarem el sistema, perquè el sistema surt d'aquesta mena de relacions.

—**Creu que l'Iran estava millor quan el xa regnava, abans de la revolució dels aiatol·làs del 1979, que va suposar l'arribada de l'islamisme al poder?**

—És clar! Abans del 79, almenys hi havia un cert grau de llibertat social. I això que el meu pare, que era comunista, va morir assassinat per agents del Savak, la policia secreta del xa. Al principi de la revolució, també van assassinar la meua mare. S'havia posicionat en contra de l'obligació de portar l'hijab. Era la directora d'una escola de primària. Un dia sortia de l'escola quan una moto se li va acostar i el noi que anava de paquet es va treure una pistola i li va disparar. El meu germà i jo vam veure l'escena, la vam veure caure a terra... Abans de la revolució, si eres periodista i t'empresonaven, en sortir podies continuar treballant de periodista, d'escriptor, de documentalista. Saps per què he fugit de l'Iran, jo? No només per la presó, no només per les tortures, no només per les amenaces, no només perquè sóc periodista i necessito llibertat per fer la meua feina, sinó simplement perquè a l'Iran no em deixen continuar sent periodista.

—**No li permetien fer de periodista, ni que fos tractant temes inofensius?**

—A l'Iran, al Mar Caspi, tenim el caviar més famós del món. Després de sortir de

la presó, vaig voler fer una pel·lícula sobre el caviar. Però no em donaren permís; em van dir que els havia d'estar agraït perquè em perdonaven la vida, però que no podia fer periodisme. Vaig entrar a treballar en una empresa de publicitat, a Teheran, però havia de firmar la meua feina amb un altre nom.

—**Tots els diaris i les televisions estan controlats per l'Estat i el líder suprem Ali Khamenei?**

—Sí. Però el problema no és només que no hi hagi mitjans de comunicació privats. És que un ciutadà normal no pot escriure un *post* a Facebook contra el règim. Més d'un centenar de persones són a la presó, ara, només per haver escrit alguna cosa a Facebook. I compleixen penes de presó de vint anys! Fa poc van detenir dos poetes només perquè es van besar en un lloc públic. Quan dic dos poetes vull dir un home i una dona, i a més són casats!

—**L'islamisme, a l'Iran, sembla molt rampant. És el que ho condiciona tot?**

—El problema de l'Iran és que la immensa majoria de la població, que és xiïta, té por que, si hi ha un canvi de règim, ells no podran continuar amb la religió i les seves creences. Per què va ser important

la figura de Musavi? Perquè era un reformista que va aconseguir que els musulmans xiïtes no s'espantessin dels canvis que proposava. Per això en les manifestacions de protesta contra Ahmadinejad hi havia moltes noies i dones amb hijab.

—**Quina relació té vostè amb la religió?**

—Jo crec que l'home va crear la religió per obtenir poder.

—**Com va poder sortir del país si el tenien fitxat i el vigilaven?**

—Amb la dona i la filla, vam dir que anàvem de vacances a Turquia. A la frontera, vaig subornar el vigilant. Va ser molt dur prendre la decisió de fugir del país, però sabia que em detindrien de nou i que encara seria pitjor, ara que m'havia negat a ser confident del règim. Als familiars que ens van acompanyar fins a la terminal d'autobusos, els vaig dir que no ploressin. Si ploraven, la gent hauria sospitat que fugíem: ningú plora quan se'n va de vacances... Vaig donar 500 dòlars al vigilant, amb la condició que, si algú em reconeixia i em detenien, jo no podria dir res del suborn. Les cinc hores d'espera perquè arribés el bus, me les vaig passar als lavabos, amagat. Hi havia càmeres, a la terminal, i tenia por que em descobrissin.

—**Quin tipus de vida porta a Dinamarca?**

—A Europa, no li interessa el que passa a l'Iran. Quan em donaren asil, la persona que va fer les gestions per oficialitzar-me el permís em va dir: "No m'interessa qui ets, per a mi només ets un número, un codi, el que has de fer al nostre país és trobar una feina i aprendre el nostre idioma, nosaltres no volem pagar-te perquè continuïs la teua feina". Sí que em van ajudar a fer el documental, *We are journalists*. Però un cop enllestit, he tingut problemes amb el productor, que no m'ha dit ni si s'estrenarà, ni on, ni quan. No sé si podré fer feina de periodista, tampoc. Si Khamenei digués que em perdona, a mi i a tots els periodistes a l'exili, encara que fos sense garantir la meua seguretat, no seguiria ni un segon més a Dinamarca. Tornaria a l'Iran de seguida. Sóc periodista. Jo hauria de treballar en la meua llengua. El meu material és el meu país, la meua societat.

—**No poder treballar és semblant a no ser lliure.**

—Quan vivia a l'Iran, tenia la ploma però no tenia la llibertat; ara visc a Europa i tinc la llibertat, però no tinc la ploma. •

DOUGLAS SIELSKI

«*Quan vivia a Iran tenia la ploma, no la llibertat. Ara tinc la llibertat, no la ploma*»